

De tweede dag.

Bijbelstudie over Genesis 1, vers 6.

Woord vooraf (6.0.).

Op de tweede dag van Zijn scheppingswerk maakt GOD onderscheid tussen het uitspansel, de lucht- en de wolkenhemel die zich voor de gelovigen van het Oude en Nieuwe Testament voordoen als een gordijn (Ps.104:2), een dunne doek (Is. 40:22), een saffier of kristal (Ex.24:10; en Ez.1:22), een spiegel (Job.37: 18), en als een gewelf over de aarde heen (Gn.7:11; Dt.11:17; Dt.28:12; en Ps.78:23). In Zijn Wijsheid wist GOD dat het uitspansel geen woonplaats voor flora, fauna en mensen zou zijn. Verder laten we de verdelingen van het uitspansel over aan de gissingen van astronomen, schrijft à Brakel. Let wel! gissingen van astronomen zijn gissingen en geen feiten!

En GOD maakt naast dit uitspansel ook scheiding met de aarde en haar wateren (Ps.24:2; en Ps. 136:6). De tweede scheppingsdag wordt daarom gekenmerkt door scheiding. Het werk dat GOD begon op de eerste scheppingsdag, toen Hij onderscheid maakte tussen licht en duisternis en dag en nacht, wordt door Hem op de tweede scheppingsdag voortgezet: scheiding van hemel en aarde, water boven de aarde en water beneden de aarde, gescheiden door het uitspansel. Trouwens, in de eerste consonant van het zogenaamde Hebreeuwse alfabet wordt dat ook uitgedrukt, hoewel men deze consonant niet kan uitspreken. Dat is de consonant alef: א. Daar maakt de consonant waw, ו, schuin gedrukt, scheiding tussen de consonant י, yod, rechts boven de ו en de י links beneden de ו.

En wanneer we bedenken dat deze א staat voor de Naam van GOD, wordt daarmee te kennen gegeven dat deze GOD, Die hemel en aarde geschapen heeft, de GOD is Die alles in Zijn hand heeft en dat helemaal niets aan Zijn zorg ontgaat. Daarbij heeft elke consonant in het Hebreeuws een bepaalde waarde. Wanneer we de woordwaarden van 2x ו en 1x ו bij elkaar optellen, komt er 26 uit (de ו heeft de woordwaarde 10, de ו heeft de woordwaarde 6). En de verbondsnaam van de HEERE, יהוה, yhwh, heeft ook de woordwaarde 26 (de ה, hee, heeft de woordwaarde 5). Met andere woorden, de HEERE GOD, de GOD, Die de Schepper is van de hemel en de aarde, is ook Dezelfde als de GOD des eeds en des verbonds. En deze HEERE GOD heeft alles geschapen! We kunnen van de betekenis en woordwaarden van Hebreeuwse consonanten veel leren! GODS werken zijn gericht op de sabbat! Ja, GODS werken zijn zelfs gericht op de eeuwige sabbat!

J. J. L. ten Kate dichtte:

*En GOD sprak: "Daar zij in 't midden een doorschijnend firmament,
Wateren van waat'ren scheidend, als een uitgespannen tent."
Alzo maakte GOD de ruimte; en de wateren beneên,
En de wateren daarboven, scheidde op Zijn wenk vaneen.
Van den loggen last ontslagen, hief de wereldoceaan
Op den maatslag zijner golven 't oudste lied der schepping aan.
Dunne dampen, grijze wolken, stegen dwar'lend naar omhoog,
En 't gewelf, waarin ze dreven, noemde GOD den Hemelboog.*

Gn.1:6 gaan we nu in deze Bijbelstudie bespreken in tekst, verwijzing, commentaar en toepassing. O GOD, wat bent U groot!

De tekst (6.1.).

Onder deze paragraaf geven wij naast de Hebreeuwse tekst van de Biblia Hebraica de gebruikelijke vier vertalingen weer.

Biblia Hebraica (de Masoretische tekst):

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מִבְדִּיל בֵּין
מַיִם לַמַּיִם:

Septuaginta:

καὶ εἶπεν ὁ θεὸς γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος
καὶ ὕδατος καὶ ἐγένετο οὕτως

Vulgata:

dixit quoque Deus fiat firmamentum in medio aquarum et dividat aquas ab aquis.

De tweede dag.

Bijbelstudie over Genesis 1, vers 6.

Statenvertaling:

En GOD zeide: Daar zij een uitspansel in het midden der wateren; en dat make scheiding tussen wateren en wateren!

Herziene Statenvertaling:

En God zei: Laat er een gewelf zijn in het midden van het water, en laat dat scheiding maken tussen water en water!

Vergelijking met Biblia Hebraica (6.1.1.)

In deze paragraaf bespreken we verschillen tussen de Masoretische tekst (MT) en de zogenaamde tekstgetuigen: Septuaginta (LXX) en Vulgata (Vulg.) samen met twee Nederlandse vertalingen, zoals Sta-

tenvertaling (SV) en Herziene Statenvertaling (HSV) deze hebben weergegeven. De Kanttekeningen bespreken we bij de commentaren.

De MT levert geen bijzonderheden net zomin als het tekstkritische apparaat. Overigens geeft dit apparaat de suggestie mee om de Hebreeuwse tekst van vers 6 aan te vullen met de zinsnede: כִּן וַיְהִי-כֵן, w^ay^ehⁱy-k^{ee}n, te vertalen met “en het was also”, zoals de LXX doet en zoals dit in MT voorkomt bij vers 7. De LXX geeft dit ook zo weer bij de verzen 9, 11, 15, 24 en 30 van Gn.1. Ik zie de noodzaak van aanvulling niet in. Bovendien ontbreekt deze aanvulling bij Vulg., SV en HSV. Mijn letterlijke werkvertaling van vers 6 luidt: “En GOD sprak: Er zij een uitspansel in het midden van de wateren, zodat scheiding moest zijn tussen wateren bij wateren”.

De LXX geeft de Hebreeuwse tekst als volgt weer: “En GOD zei: Er worde een firmament midden in het water en er kwam scheiding tussen water en water; en het was also.” We wezen in het bovenstaande al op de aanvulling van de LXX aan het einde van dit vers. Daarbij geeft LXX de Hebreeuwse imperfecta met imperativi weer. We komen er bij de Woordstudie op terug. Maar LXX heeft MT in elk geval niet letterlijk weergegeven.

De Vulg. vertaalt MT als volgt: “Ook zei GOD: Er geschiede een firmament in het midden der wateren en dat verdele wateren van wateren.” Vulg. volgt dus niet de LXX.

De twee Nederlandse vertalingen, SV en HSV, volgen niet de LXX maar meer de Vulg..

Verwijzingen (6.2).

Wanneer een Bijbeltekst verwijst naar een aantal Bijbelpassages in de Heilige Schrift, kunnen we er veel van leren. Dit geldt ook voor Gn.1:6. Hier

onder volgen verwijsteksten in de SV met de plaats waar deze verwijsteksten te vinden zijn via Treasure Scripture Knowledge (TSK).

Gn.1:14. *‘En GOD zeide: Dat er lichten zijn in het uitspansel des hemels, om scheiding te maken tussen den dag en tussen den nacht; en dat zij zijn tot tekenen en tot gezette tijden, en tot dagen en jaren’.*

Gn.1:20. *‘En GOD zeide: Dat de wateren overvloediglijk voortbrengen een gewemel van levende zielen; en het gevogelte vliege boven de aarde, in het uitspansel des hemels’.*

Gn.7:11-12. *‘In het zeshonderdste jaar des levens van Noach, in de tweede maand, op den zeventienden dag der maand, op dezen zelfden dag zijn alle fonteinen des groten afgronds opengebroken, en de sluizen des hemels geopend. En een plasregen was op de aarde veertig dagen en veertig nachten’.*

Job.26:7-8. *‘Hij breidt het noorden uit over het woeste; Hij hangt de aarde aan een niet. Hij bindt de wateren in Zijn wolken; nochtans scheurt de wolk daaronder niet’.*

Job.26:13. *‘Door Zijn GEEST heeft Hij de hemelen versierd; Zijn hand heeft de langwemelende slang geschapen’.*

Job.37:11. *‘Ook vermoeit Hij de dikke wolken door klaarheid; Hij verstrooit de wolk Zijns lights’.*

Job.37:18. *‘Hebt gij met Hem de hemelen uitgespannen, die vast zijn, als een gegoten spiegel?’.*

Job.38:22-26. *‘Zijt gij gekomen tot de schatkamers der sneeuw, en hebt gij de schatkamers des hags gezien? Dien Ik ophoude tot den tijd der benauwdheid, tot den dag des strijds en des oorlogs! Waar is de weg, daar het licht verdeeld wordt, en de oostenwind zich verstrooit op de aarde? Wie deelt voor den stortregen een waterloop uit, en een weg voor het weerlicht der donderen? Om te regenen op het land, waar niemand is, op de woestijn, waarin geen mens is;’.*

Ps.19:1-2. *‘Een psalm van David, voor den opperzangmeester. De hemelen vertellen GODS eer, en het uitspansel verkondigt Zijner handen werk’.*

De tweede dag.

Bijbelstudie over Genesis 1, vers 6.

- Ps.33:6. *'Door het Woord des HEEREN zijn de hemelen gemaakt, en door den GEEST Zijns monds al hun heir'.*
- Ps.33:9. *'Want Hij spreekt, en het is er; Hij gebiedt, en het staat er'.*
- Ps.104:2. *'Hij bedekt Zich met het licht, als met een kleed; Hij rekt den hemel uit als een gordijn'.*
- Ps.136:5-6. *'Dien, Die de hemelen met verstand gemaakt heeft; want Zijn goedertierenheid is in der eeuwigheid. Dien, Die de aarde op het water uitgespannen heeft; want Zijn goedertierenheid is in der eeuwigheid'.*
- Ps.148:4. *'Looft Hem, gij hemelen der hemelen! en gij wateren, die boven de hemelen zijt!'.*
- Ps.150:1. *'Hallelujah! Looft GOD in Zijn heiligdom; looft Hem in het uitspansel Zijner sterkte!'.*
- Qoh.11:3. *'Als de wolken vol geworden zijn, zo storten zij plasregen uit op de aarde; en als de boom naar het zuiden, of als hij naar het noorden valt, in de plaats, waar de boom valt, daar zal hij wezen'.*
- Jr.10:10. *'Maar de HEERE GOD is de Waarheid, Hij is de levende GOD, en een eeuwig Koning; van Zijn verbolgenheid beeft de aarde, en de heidenen kunnen Zijn gramschap niet verdragen'.*
- Jr.10:12-13. *'Die de aarde gemaakt heeft door Zijn kracht, Die de wereld bereid heeft door Zijn wijsheid, en den hemel uitgebreid door Zijn verstand. Als Hij Zijn stem geeft, zo is er een geruis van wateren in den hemel, en Hij doet de dampen opklimmen van het einde der aarde; Hij maakt de bliksemen met den regen, en doet den wind voortkomen uit Zijn schatkamers'.*
- Jr.51:15. *'Die de aarde gemaakt heeft door Zijn kracht, Die de wereld bereid heeft door Zijn wijsheid, en den hemel uitgebreid door Zijn verstand;'.*
- Zch.12:1. *'De last van het Woord des HEEREN over Israël. De HEERE spreekt, Die den hemel uitbreidt, en de aarde grondvest, en der mensen geest in zijn binnenste formeert'.*

Gevolgtrekking (6.2.1.).

Wat kunnen we van deze Bijbelpassages leren? Een aantal korte opmerkingen:

1. Het woord "uitspansel" komt niet alleen in dit vers voor, maar ook in Gn.1:7-8; Gn.1:14-15 en Gn.1:20. Dit alles heeft betrekking niet alleen op de tweede maar ook op de vierde en vijfde dag van GODS scheppingswerken. Volgens vers 7 maakte GOD scheiding tussen de wateren onder het uitspansel en de wateren boven het uitspansel. Met dit uitspansel maakt GOD dus scheiding. En vers 8 zegt dat GOD dit uitspansel hemel noemt. Op de vierde dag komen er lichten in het uitspansel des hemels. En op de vijfde dag vliegen vogels boven de aarde in het uitspansel des hemels. Het woord "uitspansel" komt voor in de SV. De HSV geeft dit woord weer als "gewelf". De Vulg. vertaalt dit als "firmamentum" en de LXX als στερεωμα, stereooma, terwijl de MT het woord רָקִיעַ, rāqī'ya gebruikt. Het uitspansel heeft ook te maken met de zondvloed, zegt Gn.7:11-12. Voordat we hierover uitsluitel kunnen geven, is het belangrijk de betekenis van bovengenoemde woorden grondig na te gaan. We mogen voor dit moment verwijzen naar de Woordstudies, waar ik er uitgebreid op inga.
2. GOD onderricht Job over Zijn scheppingswerken, o.a. ook over het uitspansel, waarbij we ook de Bijbelboeken Psalmen, Prediker, Jeremia en Zacharia niet moeten vergeten.

Woordstudies (6.3).

We komen nu bij de bestudering van de Hebreeuwse woorden in ongevocaliseerde vorm met transcriptie en ook met allerlei grammaticale bijzonderheden die ons opvallen indien van toepassing.

וַיֹּאמֶר (6.3.1.).

Dit woord is een conjugatie (vervoeging) van de Hebreeuwse stam van het verbum (werkwoord) אָמַר, 'aam'ar en betekent o.a. "zeggen" of "spreken". Het is een samengesteld woord. De eerste consonant is namelijk ו, waw. Het vocaalteken onder deze consonant is patach, een korte a-klank. Dat is een verbindend partikel, een voegwoord, te vertalen met "en". Dat dit een voegwoord is, blijkt ook uit de verdubbeling van de volgende consonant י. Hier begint namelijk een nieuwe zin. Tegelijk is deze consonant een soort praefix, een toevoeging met de volgende consonanten.

De transcriptie van dit woord is als volgt: wāyyōmēr. וַיֹּאמֶר is een zogenaamd verbum in de qal-vorm, voorafgegaan door een ו consecutivum, imperfectum, derde persoon, masculinum (mannelijk), singularis (enkelvoud). Een waw consecutivum wordt in het Hebreeuws gebruikt om aan te geven dat er iets nieuws gebeurt maar dat het verhaal, in dit geval de scheppingswerken van GOD, wordt vervolgd. Immers, GODS scheppingswerk gaat door tot de jongste dag. Hij laat nooit varen de

De tweede dag.

Bijbelstudie over Genesis 1, vers 6.

werken van Zijn handen. Het wordt doorgaans vertaald met “en Hij zei” of “en Hij sprak”.

De tweede consonant is י, yod. Het vocaalteken boven deze consonant is choolem, een oo-klank. Als schriftteken in deze consonant zien we dageesj forte, aanduiding van de verdubbeling van de consonant. Als verbindend accentteken onder deze consonant zien we munaach, hetgeen betekent dat de rest van de consonanten van dit woord er helemaal bij horen. De derde consonant is א, aleph. De vierde consonant is מ, meem. Het vocaalteken onder deze consonant is seghool, een è-klank. De vijfde consonant is נ, reesj.

De LXX heeft hier καὶ εἶπεν, kai eipen. Dat is een werkwoord in de indicativus aoristus, derde persoon, singularis van het werkwoord λέγω, legoo, zeggen. Deze vorm van het Griekse werkwoord duidt op een eenmalig gebeuren en heeft niet de betekenis van het Hebreeuwse י consecutivum. Vanuit het Grieks wordt derhalve stof gegeven tot de gedachte van het deïsme, dat God na de schepping Zijn werk heeft losgelaten.

De Vulg. heeft met de weergave van “dixit quoque” gekozen voor “ook heeft Hij gezegd”. Zij geven het Hebreeuwse voegwoord weer met “ook” en het Hebreeuwse werkwoord met “Hij heeft gezegd”; dus met een zogenaamde perfectum of voltooid tegenwoordige tijd. Hetgeen niet naar de MT is. In de Hebreeuwse vorm zit namelijk ook het aspect dat de handeling voortduurt tot in de toekomst, omdat GOD Zijn werk niet loslaat; de zogenaamde duratieve betekenis waarover we eerder hebben geschreven.

De SV vertaalt het Hebreeuws wat plechtiger met “en GOD zeide” dan de HSV met “en GOD zei”. Mijn werkvertaling luidt op dit punt: “En GOD sprak”. Voor het overige verwijzen we naar de exegese bij Gn.1:3.

אלהים (6.3.2.).

Dit Hebreeuwse woord hebben we eerder gezien in Gn.1:1-5. Het is het subject of onderwerp van וַיֹּאמֶר. GOD is het Die spreekt in Zijn schepping al is er geen mens of dier die Hem hoort. Dezen werden later geschapen. Dit tekent ons het welbehagen GODS. Immers, Hij verlustigt Zich in Zijn scheppingswerk tot eer van Hemzelf maar ook omdat Hij in de mens Zijn welbehagen heeft.

De transcriptie van dit woord is als volgt: ’èl^{oo}hy’im. De eerste consonant is א, aleph; niet zomaar de eerste consonant maar als teken van de aanwezigheid van GOD Zelf. Als schriftteken onder deze consonant is chateef seghool, een zogenaamde sjewa compositum of samengestelde sjewa met een è-klank. De tweede consonant is ל, lamed. Als vocaalteken boven deze consonant is choolem, een oo-klank. De derde consonant is ה, hee. Als vocaalteken onder deze consonant is chireq, een i-klank. De vierde consonant is י, yod. En de vijfde consonant is מ, slot-meem.

אלהים is een substantivum pluralis (meervoud), maar als plurale tantum spreek je dit woord uit als een singularis (enkelvoud). De LXX heeft het woord met θεός, theos, weergegeven en de Vulg. met “deüs”. In wezen zijn dit echter filosofische of juridische maar geen theologische begrippen, zodat dit niet conform het Hebreeuwse taaleigene is, dat alleen theologische begrippen heeft. De SV en HSV hebben hetzelfde woord. Zie verder bij de exegese van Gn.1:1-5.

יהי (6.3.3.).

Dit Hebreeuwse woord is een vorm van het verbum יהי, h^{aa}y^{ah}, zijn. We verwijzen naar de exegese van Gn.1:2-3. Het gebruikte woord is een qal, imperfectum, derde persoon, masculinum, singularis, iussivus. Deze iussivus heeft de notie van een bevel en wordt vertaald met “moeten”; in dit geval dus: “hij / het (uitspansel) moet zijn”. We hebben hier dus te maken met een duidelijk bevel van GOD, dat ook in de toekomst voortduurt (duratief).

De transcriptie van dit woord is als volgt: y^ehⁱy. De eerste consonant is י, yod. Het schriftteken onder deze consonant is sjewa mobile. De tweede consonant is ה, hee. Het vocaalteken onder deze consonant is chireq, een i-klank. Het verbindend accentteken naast dit vocaalteken is mercha. De derde consonant is weer een י, yod.

De LXX heeft met γενήτω, genèthètoo, een iussivus weergegeven. Deze werkwoordsvorm van γίγνομαι, gignomai, is namelijk een imperativus (gebiedende wijs), aoristus, masculinum, singularis. Helaas, de aoristusvorm in het Grieks duidt op een eenmalige handeling, alsof GOD eenmaal een uitspansel schept en het daarna aan de natuur overlaat (deïsme). De Vulg. heeft met “fiat” geen iussivus vertaald maar een cohortativus, een aansporing: “laat er een firmament zijn”. Deze werkwoordsvorm is namelijk een coniunctivus, een aanvoegende wijs, in het Latijn. De SV heeft wel een iussivus weergegeven, de HSV echter een cohortativus.

De tweede dag.

Bijbelstudie over Genesis 1, vers 6.

רָקִיעַ (6.3.4.).

Dit Hebreeuwse woord is een substantivum (zelfstandig naamwoord), masculinum, singularis. Dit is afgeleid van een solide, uitgestrekt of uitgespannen oppervlakte zoals wanneer men een stuk metaal bewerkt zodat het spiegelglad wordt als een gegoten spiegel (zie Job.37:18). Vergelijk dit met een expansievat van een centrale verwarmingsketel.

De transcriptie van dit woord is als volgt: r^{aa}qⁱy^a. De eerste consonant is ר, reesj. Het vocaalteken onder deze consonant is qameets, een aa-klank. De tweede consonant is ק, qoof. Het vocaalteken onder deze consonant is chireq, een i-klank. Het scheidend accentteken naast dit vocaalteken is tifcha. De derde consonant is י, yod. De vierde consonant is ע, aijin. Het vocaalteken onder deze consonant is patach, een a-klank.

De LXX geeft dit Hebreeuwse woord רָקִיעַ, r^{aa}qⁱy^a, weer met στερεωμα, stereooma; de Vulg. met "firmamentum"; SV met "een uitspansel"; en HSV met "een gewelf". Allemaal zijn het heel verschillende woorden met elk een eigen betekenis. Maar wat beduiden ze?

Om met het Grieks te beginnen: dit woord komt voor in het Nieuwe Testament en betekent in Kol.2:5 (de enige plaats waar het voorkomt) in verbinding met πιστεως "de vastigheid van uw geloof". En verder betekent dit woord "het vastmakende", "het vaste van de hemel". Met de vertaling van "firmamentum" bedoelt de Vulg. hetzelfde als de LXX. Het betekent in het Latijn "versterking", "steun", "steunpilaar", "sterkte"; "steunpunt van een bewering", "hoofdbewijs"; en "vastheid", "veiligheid" zoals in Ps.71:3, waarin GOD mijn Steenrots wordt genoemd. En met het woord "gewelf" van de HSV geeft deze de Bijbelse kosmologie weer, zoals een mens waarneemt wanneer hij naar boven kijkt, namelijk een soort van hemelkoepel of hemelgewelf over de aarde.

In de MT komt het woord רָקִיעַ vaak voor. Bij 6.2.1. schreven we al dat dit woord ook voorkomt in Gn.1:7-8, Gn.1:14-15 en Gn.1:20, dus bij de tweede, vierde en vijfde scheppingsdag. GOD maakt scheiding tussen de wateren onder en die boven deze רָקִיעַ en Hij noemt deze רָקִיעַ hemel. Zulks in onderscheid van Gn.1:1 waarin sprake is van "hemelen". Maar hier heeft רָקִיעַ betrekking op de aarde. Wanneer GOD deze wereld straft met de zondvloed vanwege de gruwelijke zonden van de mensen staat er in Gn.7:11 dat *'alle fonteynen des groten afgronds opengebroken en de sluizen des hemels geopend'* zijn; hoewel er in de MT gesproken wordt over hemelen! Daar zijn allerlei theorieën over, zoals bijvoorbeeld dat "hemelen" van Gn.1:1 niet "de hemel" is, die zich over de aarde welft van Gn.1:8 en die we nu zien, omdat de aarde door de zondvloed verwoest is maar dat de hemelen niet verwoest zijn. Ik laat het voor degene die dit zo stelt. Ik laat mij niet onderwijzen door een theorie maar door GODS Woord.

Over het algemeen wordt aangenomen dat het woord רָקִיעַ komt van het woord רָקַע, r^{aa}q^a, dat "uitstrekken", "uitspannen" betekent. Het heeft oorspronkelijk te maken met het stampen met de voet op vijanden, zodat dezen met de grond gelijk gemaakt worden. Zie Ez.6:11, waarin de profeet de verwoesting van het land voorzegt: *'Zo zegt de Heere HEERE: Sla met uw hand, en stamp met uw voet, en zeg: Ach, over alle gruwelen der boosheden van het huis Israëls; want zij zullen door het zwaard, door den honger en door de pestilentie vallen'*. En zie ook Ez.25:6, waarin de profeet profeteert tegen de Ammonieten: *'Want also zegt de Heere HEERE: Omdat gij met de hand geklapt, en met den voet gestampt hebt, en van harte verblijdt zijt geweest in al uw plundering, over het land Israëls'*. En in 2S.22:43 lezen we van David en diens vijanden: *'Toen vergruisde ik hen als stof der aarde; ik stampte ze, ik breidde hen uit als slijk der straten'*.

Dat uitstrekken of uitspannen wordt ook gebruikt in Job.37:18, waar we lezen: *'Hebt gij met Hem de hemelen uitspannen, die vast zijn, als een gegoten spiegel?'* Ook komt het voor in Ex.39:1-3, waar Bezaleël en Aholiab de kleding van de priesters maakten: *'Zij maakten ook ambtsklederen, om in het heilige te dienen, van hemelsblauw, en purper, en scharlaken; ook maakten zij de heilige klederen, die voor Aäron waren, gelijk de HEERE aan Mozes geboden had. Aldus maakten hij den efod, van goud, hemelsblauw en purper, en scharlaken, en fijn getweerd linnen. En zij rekten uit de dunne platen van goud, en sneden het tot draden, om te doen in het midden van het purper, en in het midden van het scharlaken, en in het midden van het fijn linnen, van het allerkunstelijkste werk.'*

Zo komen we tot de betekenis van het woord רָקִיעַ. GOD maakt een soort platte afscheiding, die Hij uitstrekt en uitspant, zo vast als een gegoten spiegel, tussen de wateren boven en de wateren beneden, en zoals Hij ook aan Mozes getoond heeft voor het maken van heilige ambtskleding. Het uitspansel is de open sfeer waar vogels, volgens Gn.1:20, vliegen. Daarbij lezen we in Ps.78:23 het

De tweede dag.

Bijbelstudie over Genesis 1, vers 6.

volgende: *‘Daar Hij den wolken van boven gebod, en de deuren des hemels opende’*. Vergelijk ook Is.42:5 en Is.44:24. Met andere woorden: Zo zorgt GOD, de Schepper des hemels en der aarde. Mijns inziens heeft רָקִיעַ dus niets te maken met een dampkring, die gasvormig is. Het woord “uitspansel” van de SV is naar het Hebreeuwse grondwoord uitstekend weergegeven, anders dan van de LXX, Vulg. of HSV. Immers, GOD heeft alles Goddelijk en kunstig gemaakt.

בתוך (6.3.5.).

Dit Hebreeuwse woord is een samengesteld woord. De eerste consonant ב is een praepositie of voorzetsel. Het tweede woord תוך is een substantivum of zelfstandig naamwoord, masculinum, singularis, in de status constructus. Het betekent “middelste” of “in het midden van”. De status constructus is aanduiding van een soort genitivus of tweede naamval. Vandaar dat wij weergeven met “in het midden van” namelijk van het daaropvolgende woord, dus “van de wateren”. De transcriptie is: b^etw^{ok}.

De eerste consonant is ב, beeth. In het midden van deze consonant staat als schriftteken een dageesj lene, die overigens niet wordt uitgesproken maar wel te kennen geeft dat deze consonant hard moet worden uitgesproken; dus niet met “v” maar met “b”. Een ander schriftteken onder deze consonant is sjewa mobile, uitgesproken als ^e. De tweede consonant is ת, tau. Onder deze consonant staat als verbindend accentteken de munaach. De derde consonant is de ו, waw. Het vocaalteken boven deze consonant is choolem, een oo-klank. De vierde consonant is כ, slot-kaf.

De LXX heeft dit woord met ἐν μέσῳ, en mesooi, de Vulg. met “in medio”, de SV en HSV met “in het midden van” juist weergegeven.

המים (6.3.6.).

Dit Hebreeuwse woord zagen we ook reeds bij Gn.1:2. Het is een samengesteld woord bestaande uit een lidwoord en vervolgens een substantivum. Dit substantivum komt alleen in de pluralisvorm voor, in het meervoud dus. De transcriptie is: h^am-m^{aa}yim en betekent: “de wateren”. Het bestaat uit de volgende consonanten:

De eerste consonant is ה, hee. Onder deze consonant staat als vocaalteken patach, een korte a-klank. Omdat dit een lidwoord is, wordt deze consonant gevolgd door een dageesj in de volgende consonant, een dageesj forte, een verdubbelingspunt. De tweede consonant is מ, meem. Als schriftteken staat in het midden van deze consonant dageesj forte. Onder deze consonant staat als vocaalteken qameets, een aa-klank. Naast dit vocaalteken staat als onderscheidend accentteken atnaach. De derde consonant is י, yod. Onder deze consonant staat als vocaalteken chireq, een i-klank. De vierde consonant is מ, slot-meem. Zie verder de exegese van Gn.1:2.

Met “aquarum” en “wateren” hebben Vulg. en SV de pluralisvorm van המים correct weergegeven. Met “του ὕδατος” en “water” hebben LXX en HSV de pluralisvorm van המים helaas niet correct weergegeven, omdat ze voor enkelvoud gekozen hebben.

ויהי (6.3.7.).

Dit Hebreeuwse woord is samengesteld uit het voegwoord ו en een werkwoordsvorm van היה, h^{aa}yah, zoals we in 6.3.3. ook onder woorden hebben gebracht. Het voegwoord ו heeft in dit geval een consecutieve waarde, zodat dit het beste weergegeven kan worden met het woord “zodat”. En het daaropvolgende woord is een werkwoordsvorm, een qal, imperfectum, derde persoon, masculinum, singularis, iussivus, zodat weergegeven moet worden met “hij / het moest zijn”. De transcriptie is wⁱyh^y.

De eerste consonant is ו, waw. Het vocaalteken onder deze consonant is chireq, een i-klank. De tweede consonant is י, yod. De derde consonant is ה, hee. Het vocaalteken onder deze consonant is chireq, een i-klank. Het samenbindend accentteken naast dit vocaalteken is munaach. De vierde consonant is י, yod. Met καὶ ἐστὼ, kai estoo, heeft LXX de MT goed weergegeven, net als bij de Vulg. met “et dividat”; dat laatste is een werkwoordsvorm in de coniunctivus en heeft de betekenis van “verdelen”, “scheiden”. De SV heeft de MT opgevat zoals de Vulg met een aanvoegende wijs “en dat make”; net als de HSV met “en laat dat maken”. De iussivus van de MT is in de Vulg., SV en HSV niet weergegeven! Zie verder de exegese bij Gn.1:3 en Gn.1:5 op dit punt.

מבדיל (6.3.8.).

Dit Hebreeuwse woord is een werkwoordsvorm van בדל, b^{aa}d^{al}, dat we ook hebben gezien in Gn.1:4. Het is een participium (deelwoord) in de hif'ilvorm, masculinum, singularis van dit verbum en betekent in deze vorm “verdeeld worden”, “scheiden”. De letterlijke vertaling is dus “scheidende” of als substantivum “scheiding”; dus “scheiding moest zijn”. De transcriptie is m^abdⁱyl.

De tweede dag.

Bijbelstudie over Genesis 1, vers 6.

De eerste consonant is מ, meem. Als vocaalteken onder deze consonant is patach, een a-klink. De tweede consonant is ב, beeth. Als schriftteken onder deze consonant is sjewa quiescens om de lettergreep af te sluiten. De derde consonant is ד, daleth. Als schriftteken in het midden van deze consonant is dageesj lene om een harde uitspraak van deze consonant aan te geven. Als vocaalteken onder deze consonant is chireq, een i-klink. De vierde consonant is י, yod. De vijfde consonant is ל, lamed. Zie de exegese bij Gn.1:4 op dit punt.

Met διαχωρίζον, diachoorizon, heeft de LXX de MT goed weergegeven, net als de SV en de HSV met het woord “scheiding”. De Vulg. heeft dit weergegeven in dividat, een coniunctivus van het verbum dividere, “verdelen”, “scheiden”. Het woord διαχωρίζον komt ook in het Nieuwe Testament voor.

בין (6.3.9.).

Dit Hebreeuwse woord is een praepositie of voorzetsel en betekent “tussen”.

Het wordt als volgt getranscribeerd: b^{ee}yn. De eerste consonant is ב, beeth. Het schriftteken in het midden van deze consonant is dageesj lene in verband met de harde uitspraak van deze consonant. Het vocaalteken onder deze consonant is tseree, een e-klink. De volgende consonant is י, yod. Het verbindend accentteken is mercha. De derde consonant is ך, slot-nun.

De LXX heeft dit woord weergegeven met αναμεσον, te vertalen met: “midden in”. De Vulg. geeft dit niet weer. De SV en HSV volgen de MT. We mogen voor de verdere exegese van dit woord verwijzen naar de uitleg van Gn.1:4.

מים (6.3.10.).

Dit Hebreeuwse woord is een substantivum pluralis en betekent “wateren”.

Het wordt als volgt getranscribeerd: m^ayⁱm. De eerste consonant is מ, meem. Het vocaalteken onder deze consonant is patach, een korte a-klink. Het onderscheidend accentteken naast dit vocaalteken is tifcha. De tweede consonant is י, yod. Het vocaalteken onder deze consonant is chireq, een i-klink. De derde consonant is ם, slot-meem.

Het is voor mij onbegrijpelijk waarom LXX dit woord in de singularis weergeeft met ὕδατος en niet in de pluralis conform de MT. Naar mijn idee zit daar toch een bepaalde theologie achter, die te maken heeft met de Griekse opvatting, die verband houdt met Gn.1:2 in combinatie met de “gap theory”. De Vulg. heeft met “aquas” de pluralis wel weergegeven net zoals de SV, terwijl de HSV de LXX heeft gevolgd. Nogmaals onbegrijpelijk.

למים (6.3.11.).

Dit Hebreeuwse woord is gelijk aan het voorgaande met dit verschil dat het verbonden is met de praepositie of het voorzetsel ל. Het is dus een samengesteld woord. Het wordt als volgt getranscribeerd: l^{aa}m^{aa}yⁱm.

De eerste consonant is ל. Het vocaalteken onder deze consonant is qameets, een aa-klink. Dit is een praepositie of voorzetsel en wordt als praefix, voorvoegsel, onmiddellijk verbonden met het er op volgende woord, een zogenaamde proclise. Als gevolg daarvan wordt het korte vocaalteken verlengd tot het lange vocaalteken. Vandaar de qameets in plaats van patach. De tweede consonant is מ, meem. Als vocaalteken onder deze consonant zien we wederom een qameets, een aa-klink. Het onderscheidend accentteken naast dit vocaalteken is silluq, altijd in combinatie met :, de sof passuq als aanduiding van het einde van het vers. De derde consonant is י, yod. Het vocaalteken onder deze consonant is chireq, een i-klink. De vierde consonant is ם, slot-meem. Dit vers wordt afgesloten met sof passuq :.

Ook hier heeft LXX een singularis in plaats van een pluralis volgens MT. Net als SV heeft ook Vulg. met “aquis” een pluralis. De HSV volgt LXX.

Als bijzonderheid moeten we nog vermelden dat LXX aan vers 6 het volgende toegevoegd heeft met καὶ ἐγένετο οὕτως, kai egeneto houtoos, en vertaald: “en het was alzo”. Waarom LXX dit gedaan heeft, is mij een raadsel, maar waarschijnlijk heeft deze vertaling dat gedaan naar analogie van de zesde scheppingsdag waar deze zinsnede ook voorkomt.

Commentaren (6.4.).

We komen nu bij de paragraaf “Commentaren” van diverse godgeleerden die hun licht over Gn.1:6 hebben laten schijnen. Voor de diverse commentatoren verwijs ik naar wat ik eerder geschreven heb bij de voorgaande verzen.

Augustinus (6.4.1.)

We kennen, denk ik, allen wel Aurelius Augustinus, de kerkvader van het westen, zoals hij wordt genoemd. Bij dit vers heeft hij het volgende onder woorden gebracht:

De tweede dag.

Bijbelstudie over Genesis 1, vers 6.

“Of wie anders dan Gij, onze GOD, heeft ons gemaakt het uitspansel van het gezag boven ons in Uw Goddelijke Schrift? Want de hemel zal toegerold worden als een boek (Is.34:4) en nu is hij als een kleed uitgespannen boven ons (Ps.104:2). Want Uw Goddelijke Schrift is van verhevener gezag, nu reeds die stervelingen, door wie Gij haar ons geschonken hebt, de dood zijn gestorven. En Gij weet het, HEERE, Gij weet het, hoe Gij de mensen met vellen bekleed hebt, toen zij door de zonden sterfelijk werden. En daarom hebt Gij als een kleed het uitspansel Uws boeks uitgespannen, Uw onderling overeenstemmende woorden, welke Gij door de dienst van stervelingen boven ons gesteld hebt. Want juist door hun dood wordt de onwrikbaarheid van het gezag in Uw woorden, die door hen openbaar gemaakt zijn, hoog verheven uitgespannen boven alles, wat daaronder is, welke onwrikbaarheid, toen zij nog hier in leven waren, niet zo hoog verheven uitgespannen was.”

“Er zijn andere wateren boven dit uitspansel, naar ik geloof, onsterfelijk en afgescheiden van de aardse werkelijkheid. Laat hen Uw Naam loven, laten U loven de scharen Uwer engelen, die boven de hemel zijn, die niet nodig hebben op te zien naar dit uitspansel en door te lezen Uw woord te leren kennen.”

Confessiones, boek XIII, § 16, 18

“Evenzo ook de tweede dag en al de andere dagen; want de kennis des scheppels, wanneer die in zichzelf aangemerkt wordt, is dan om zo te zeggen veelmeer bloot en ruw, zonder kleur en verve dan wanneer die aangemerkt wordt in GODS wijsheid en in dezelve evenals in een kunst, door welke zij gemaakt is, bekend wordt. En alzo is het, dat zij veel gevoeglijker avond dan nacht kan genoemd worden, welke nochtans, gelijk ik gezegd heb, wanneer zij gestrekt wordt tot lof en liefde des Scheppers, straks weder haar keer neemt tot de morgen, en dit zelfde, wanneer het geschiedt tot kennis van GOD, is de eerste dag, en wanneer het geschiedt tot kennis van het firmament, dat, tussen de benedenste en bovenste wateren gelegen zijnde, de hemel genoemd wordt, zo wordt de tweede dag.”

De civitate Dei, Eerste boek, caput VII

“GOD heeft niet de tweede dag heilig verklaard, toen Hij het hemelgewelf schiep maar de zevende dag.”

In Iohannis euangelium tractatus, verhandeling CXXII, § VIII

Barnes (6.4.2.).

Deze commentator schrijft over de tweede dag, Gn.1:6-8, als volgt: Hij gaat daarbij in op het woord רָקִיעַ, het woord voor “uitspansel”, zoals de SV omschrijft. Hij geeft dit weer met het Engelse woord “expanse”, hetgeen “uitgestrektheid” of “het uitgestrekte oppervlakte” betekent. Het is het Griekse στερεωμα of het Latijnse firmament, zoals iets dat uitgebreid wordt doordat het plat geslagen is zoals bij bladgoud. Maar dit moeten we niet verstaan als massief, immers we lezen in Gn.1:21 dat vogels door dit uitspansel of luchtruim vliegen. Vervolgens lezen we in Dn.12:3: ‘De leraars nu zullen blinken, als de glans des uitspansels, en die er velen rechtvaardigen, gelijk de sterren altoos en eeuwiglijk.’ En Ps.150:1 roept op om GOD te loven ‘in het uitspansel Zijner werken’.

De tweede handeling van GODS scheppende kracht heeft invloed op de diepte der wateren waarover de duisternis heeft geheerst en waardoor de vaste aardkorst nog was bedekt. Deze watermassa moest geordend worden en beperkt in zijn bewegingen, voordat het vaste land in zicht kwam. In overeenstemming met de wetten der natuur moest er licht of warmte voor fysieke veranderingen zijn, in het bijzonder voor gassen en dampen. Dit is het eerste vereiste voor een nieuw natuurlijk proces zoals lucht, essentieel voor plantaardig, dierlijk en menselijk leven. Deze instelling is de tweede stap in dit laatste scheppingsproces.

יהי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם, ‘daar zij een uitspansel in het midden der wateren’. GOD schept het uitspansel met een bepaald doel, namelijk een ruimte tussen de aarde aan de ene kant en de vogels, de wolken en de hemellichamen aan de andere kant; en dat laatste noemen we het luchtruim. We vinden dat verwoord in Gn.1:14, ‘En GOD zeide: Dat er lichten zijn in het uitspansel des hemels, om scheiding te maken tussen den dag en tussen den nacht; en dat zij zijn tot tekenen en tot gezette tijden, en tot dagen en jaren!’ En tevens in Gn.1:20, ‘En GOD zeide: Dat de wateren overvloediglijk voortbrengen een gewemel van levende zielen; en het gevogelte vliege boven de aarde, in het uitspansel des hemels’. [NBHJS. Deze zaken zijn dus een scheppingsdaad van God, getuige het woord וַיֵּאמֶר]

De tweede dag.

Bijbelstudie over Genesis 1, vers 6.

וַיְהִי מִבְדִּיל בֵּין מַיִם לַמַּיִם, *'en dat make scheiding tussen wateren en wateren'*! Het blijkt dat de wateren in een vloeibaar stadium samenhangen met andere watermassa's in de vorm van dichte mist en dampen, niet die boven je hoofd hangen maar die blijven op de wateren beneden. Het doel van het uitspansel is om de wateren beneden te scheiden van de wateren boven. Het doel is niet om ruimte te scheppen boven ons hoofd maar om de aard van de wateren te scheiden in twee massa's, boven en beneden. Dat noemen we de atmosfeer, waarin zich een grote hoeveelheid water bergt in de vorm van damp en een zichtbaar deel in de vorm van wolken. Dat komt telkens weer terug en ziet de onervaren toeschouwer terug in de vorm van mist, dauw, regen, hagel en sneeuw. Dat betekent dat er boven het uitspansel een onzichtbare en geweldige hoeveelheid water is, waardoor de aarde voortdurend wordt bedauwd en vruchtbaar gemaakt. Soms worden deze waterachtige elementen door koude of warmte van vorm veranderd: mist, wolken, dauw, regen, hagel, vorst en sneeuw. Terwijl tegelijkertijd de lucht voortdurend in beweging is, we noemen dat "wind", al zien we dat niet. Daarbij hangt de aarde aan een niet zoals Job zegt (Job.26:7).

[NBHJS. Met andere woorden, alles, zoals mist, wolken, dauw, regen, hagel, sneeuw, wind, heldere lucht, is door GOD geschapen. Hoe wonderbaar zijn Uw werken! Samenvattend: Dit alles betekent de doodsteek voor elke vorm van wat we evolutie noemen met alles wat er bij hoort. We mogen verwijzen naar het boek van Bart van den Dikkenberg.]

Barnes stipuleert ten slotte dat het woord יְהִי betekent dat er een nieuw begin is gemaakt met al de elementen van de atmosfeer zoals deze nu is en dat deze door GOD geschapen zijn.

Boer, Ds. G. (6.4.3.)

Ds. Boer gaat in zijn Bijbellezingen een begin maken van GODS daden van de tweede dag. Eerst overdenkt hij het wonder van het begin van vers 6: וַיֵּאמֶר. We hebben daarop eerder gewezen. Hij schrijft: "Tot nu toe blijken hemel en aarde (wat wij noemen: heelal) ongevormd te zijn. Er is licht gekomen. Daardoor wordt dit ongevormd zijn des te duidelijker. Hemel en aarde zijn er wel, maar ze hebben nog geen "gezicht". Op de tweede dag krijgt de hemel een gezicht en op de derde dag ook de aarde." GODS goedkeuring op de tweede en derde dag blijkt wel uit het feit dat deze niet staat bij de tweede dag maar in het midden van de derde dag, Gn.1:10, *'en GOD zag, dat het goed was'*.

Hij gaat vervolgens in op het woord "uitspansel". "Dat kan betekenen: wat vastgestampt is. Het wordt gebruikt van een vloer of ook van een spiegel. In dit geval kan dit woord zien op een stolp, die op deze aarde is geplaatst." Een koepel of hemelgewelf die aangestampt of glanzend is. Vergelijk Job.37:18 waar Elihu Job vraagt: *'Hebt gij met Hem de hemelen uitgespannen, die vast zijn, als een gegoten spiegel?'* Ook kan uitspansel betekenen: iets dat uitgebreid en uitgestrekt is en nu strak gespannen staat over de aarde. Dat is de gedachte van een doek, zoals in Ps.104:2, *'Hij bedekt Zich met het licht, als met een kleed; Hij rekt den hemel uit als een gordijn'*.

Boer legt nogmaals de nadruk op het gegeven dat Mozes ons hier geen wetenschappelijk wereldbeeld geeft maar zoals wij dit dagelijks waarnemen. GOD is de GOD van kinderen en niet van geleerden in de eerste plaats. Augustinus zegt dat de HEILIGE GEEST ons is gegeven om ons ook in deze Bijbelpassage in alle waarheid van CHRISTUS te leiden. En Calvijn zegt dat het scheppingsverhaal een boek is voor eenvoudigen. En op pag.48 maakt hij de wonderschone opmerking: "GOD komt naast de meest eenvoudige zitten en zegt: Ziet u die wijde boog boven en rondom u? Die heb Ik als een dunne doek uitgebreid en als een tentzeil uitgespannen. En u mag met een kinderlijk hart antwoorden: Dank U, lieve HEERE en VADER, dat U dit uitspansel boven mijn hoofd hebt uitgebreid, zodat ik elke dag opnieuw Uw werk mag bewonderen. Gij zijt groot!" Zie Ps.8.

Maar niet alleen het uitspansel heb Ik geschapen, zegt GOD, Ik heb ook scheiding gemaakt tussen de wateren boven en onder het uitspansel. Hij schept de dampkring of het firmament zoals wij wel noemen. Daar kunnen wij vragen over hebben. En wie heeft ze niet? Maar welke vragen we ook hebben, een kind maakt ook hierin zijn GOD groot. Immers, in de dampkring buigt zich de hemel naar de aarde en draagt ze het licht en de warmte naar de aarde. GODS adem waait als de wind over de aarde. In deze dampkring worden regen, sneeuw en hagel gevormd, de dauw in de zomer op de aarde gelegd en de rijp in de winter. Via de dampkring schenkt GOD ons de lucht in onze longen en de zuurstof waarvan wij leven.

Hebben we er wel eens over nagedacht dat GOD dit alles voor ons gemaakt heeft? Dat we dit wonder mogen waarnemen van de hemel? Het zicht en het gehoor? De lucht, die GOD heeft ge-

De tweede dag.

Bijbelstudie over Genesis 1, vers 6.

schapen, hebben we al dertig, tachtig jaar of nog langer ingeademd. Gratis! Voor niets! Hebben we GOD er al voor gedankt? Want hebben we één enkele ademhaling verdiend? Weten we dat we alleen op deze aarde, omgeven door deze dampkring, leven om GODS Woord te horen, Zijn werken op te merken en Zijn wil te doen?

Bunyan, John (6.4.4.).

Bunyan bespreekt eerst *'En GOD zeide: Daar zij een uitspansel'*. Dit uitspansel, zegt Bunyan, noemt hij hemel (Gn.1:8). En GOD schiep dit uitspansel om scheiding te maken tussen wateren en wateren (Gn.1:7). Om de wateren van de wateren te scheiden, zeg ik; de wateren, die onder het uitspansel waren, van de wateren, die boven het uitspansel waren. Nu worden in de Schriften door wateren vele zaken aangeduid als: droefenissen, wereldse mensen, en in het bijzonder de heiligen (Ps.65:1 en Apc.19:6), maar in deze plaats worden voorts alle mensen in de wereld voorgesteld, maar zo als bestaande uit twee delen: de kinderen van God en de kinderen van de boze; de wateren onder de hemel stellen de wereld of goddelozen voor en die boven het uitspansel de uitverkorenen en geliefden van GOD. En van hier wordt in de Schrift het één hemel en het andere aarde genoemd, om de scheiding en het onderscheid aan te duiden die er tussen beiden bestaan.

Ten tweede bespreekt Bunyan: *'En dat make scheiding tussen wateren en wateren.'* De wereld meent werkelijk dat deze scheiding komt of gemaakt wordt door de vitzucht van de prediker, maar ze is waarlijk het eigen werk van GOD: GOD maakte dat uitspansel en GOD maakte scheiding enz. *'Ik'*, zegt Hij, *'zal vijandschap zetten tussen u en deze vrouw, tussen uw zaad en haar zaad'* (Gn.3:15). Het goede zaad zijn de kinderen van het koninkrijk van GOD, maar het slechte zijn de kinderen van de boze, zo legt CHRISTUS dit uit in Mt.13:38.

Calvijn, Johannes (6.4.5.).

Calvijn bespreekt ten eerste: *'En GOD zeide: Daar zij een uitspansel'*. Het werk van de tweeden dag is de ledige ruimte langs de omtrek der aarde, opdat hemel en aarde zich niet zouden vermengen. Deze vermenging zou het kenmerk van de hoogste wanorde zijn, en daarom moet deze scheiding van grote waarde geacht worden. Voorts omvat het woord רקיע niet slechts de gehele luchtstreek maar de gehele open ruimte boven ons, gelijk het woord "hemel" door de Romeinen soms wordt gebruikt. Zo wordt de gesteldheid van hemel en lucht beide רקיע genoemd. Maar nu eens betekent het beiden tegelijk, dan weer één van beiden, gelijk uit het vervolg nog duidelijker zal worden. Ik weet niet waarom de Griekse vertalers hebben goedgevonden te vertalen; στερέωμα, dat betekent: "lege ruimte". De Latijnse vertalers zijn hen hierin nagevolgd door te vertalen met "firmament". Letterlijk staat hier toch "uitspansel". Hierop doelt ook David in Ps.104:2, als hij zegt, dat de hemelen door God zijn uitgespannen als een gordijn. Vraagt iemand, of die lege ruimte niet eerder bestond, dan antwoord ik dat, al namen de wateren niet alle ruimte in, nu voor het eerst toch de afstand werd geregeld. Te voren bestond er een ongeordende vermenging.

Ten tweede bespreekt Calvijn de rest van vers 6: *'en dat make scheiding tussen wateren en wateren'*. Deze woorden leveren grote moeilijkheid op. Dat er boven de lucht nog wateren zouden zijn, is immers in strijd met de algemene opinie en geheel ongelooflijk? Daarom nemen sommigen de toevlucht tot zinnebeeldige voorstelling en denken aan de engelen. Doch ten onrechte doen zij dit; want dit is voor mij een vaste grondstelling dat hier alleen over de zichtbare gedaante der wereld wordt gehandeld. Laat elk, die wil, de sterrenkunde en andere verborgen wetenschappen, iets anders leren. Maar hier wilde GODS GEEST elk zonder onderscheid onderwijzen, en wel op die manier dat van deze geschiedenis der schepping naar waarheid geldt, wat Gregorius vals en verkeerd zegt van de beelden en schilderijen, dat het een boek der leken is. Derhalve dient alles, wat Mozes verhaalt tot opsiering van dit schouwspel dat hij ons voor ogen schildert. En daaruit besluit ik dat hier wateren bedoeld worden, die zelfs onervarenen en ongeleerden zien kunnen; want wat sommigen zeggen dat zij door het geloof verstaan hetgeen zij hier lezen aangaande wateren boven de hemel daar zij die niet kennen, is niet in overeenstemming met de bedoeling van Mozes.

Aangezien de kwestie open en bloot ligt, is elk verder onderzoek overbodig. Wij zien de in de lucht hangende wolken zover boven onze hoofden uitsteken dat zij ons ruimte laten om te ademen. Zij die ontkennen, dat dit door de bewonderenswaardige voorzienigheid GODS geschiedt, zijn opgeblazen door de ijdelheid van hun verstand. Wij weten immers, dat de regen op natuurlijke wijze ontstaat, doch de zondvloed heeft genoegzaam aangetoond hoe spoedig wij door de neerslag der wol-

De tweede dag.

Bijbelstudie over Genesis 1, vers 6.

ken overstelpt zouden zijn zo niet door GODS hand de sluizen des hemels waren gesloten. Ook vermeldt David niet zonder reden dit onder de wonderen GODS dat Hij op de wateren het fundament Zijner opperzalen legt (Ps.104:3). Elders roept hij de wateren in de hemel op om de HEERE te loven (Ps.148:4). Toen GOD de wolken had geschapen en Hij haar de luchtstreek boven ons had aangegeven, mocht daarom niet met stilzwijgen voorbijgegaan worden dat zij door GODS kracht tegengehouden werden; anders zouden zij door een plotselinge uitstorting ons doen verdrinken, te meer omdat hun geen ander beletsel is gesteld dan de heldere en vluchtige lucht. Deze zou gemakkelijk wijken zo niet dit woord sterker was: *'dat er een uitspanzel zij tussen wateren en wateren'*.

Overigens heeft Mozes aan het werk van dezen dag niet de bekende opmerking toegevoegd dat GOD zag dat alles goed was. Waarschijnlijk deed hij dit omdat het nut nog niet in het oog viel zolang niet de wateren der aarde zich op een eigen plaats samentrokken hetgeen op de volgende dag gebeurd is. Daarom wordt het daar tweemaal herhaald (Gn.1:9 en 12).

Dächsel, Karl August (6.4.6.).

Dit commentaar legt dit vers als volgt uit: Allereerst citeert deze de volgende Bijbelpassages: Ps.104:2; Ps.136:5; Ps.148:4; Prv.8:28; Jr.10:12; en Jr.51:15. We citeren alleen Prv.8:28, aan-

gezien we de andere Bijbelpassages al eerder genoemd hebben: *'Toen Hij de opperwolken boven vestigde, toen Hij de fontein des afgronds vastmaakte'*.

Van Griethuysen tekent aan: Sommige oud-Joodse en oud-Christelijke schrijvers vertalen het woord רקיע door firmament. Ook de LXX gebruikt het woord στερεωμα. Zowel dit woord als het woord firmamentum duiden iets vast aan. Het Hebreeuwse woord geeft echter niets anders te kennen dan een wijduitgespannen ruimte. Calvijn tekent bij deze woorden o.a. aan: Wel weten wij, dat de regen op natuurlijke wijze ontstaat, maar de zondvloed toont genoegzaam, hoe door de onstuiptigheid van de wolken deze overweldigd zou worden, als de sluizen van de hemelen niet door GODS hand gesloten waren.

Gill, John (6.4.7.).

Gill legt uit: Tussen de zaken die GOD boven en beneden schiep ordende Hij een firmament of expansie (denk nogmaals aan een expansievat bij een centrale verwarmingsinstallatie), zoals een gordijn, tent of overkapping waar allerlei Schriftgegevens naar verwijzen, zoals Ps.104:2; Is.40:22; en Is.42:5. Trouwens, ook de Targum Jonathan op Ps.19:1 verwijst er naar. We denken dan aan de derde hemel, aan de atmosfeer waarin wij ademen, aan de lucht waar de vogels vliegen, de plaats van, zon, maan en sterren, enz. (zie Gn.1: 17 en 20). We denken ook aan Am.9:6: *'Die Zijn opperzalen in den hemel bouwt, en Zijn benden, heeft Hij op aarde gefondeerd; Die de wateren der zee roept, en ziet ze uit op den aardbodem; HEERE is Zijn Naam'*.

Henry, Matthew (6.4.8.).

Henry let in de eerste plaats bij dit vers op het desbetreffende bevel van GOD: *Daar zij een uitspanzel*, als een uitgespreid laken, of een ontrold gordijn. Dit sluit in al wat zichtbaar is boven de aarde tussen

haar en de derde hemel; de lucht met haar hogere, midden en lagere sferen; de hemelglobe en al de lichtkringen van boven, zij reikt in de hoogte tot de plaats waar de sterren zijn, want die wordt *het uitspanzel des hemels* genoemd (Gn.1:14-15) en benedenwaarts tot aan de plaats waar de vogels vliegen, want ook die wordt *uitspanzel des hemels* genoemd (Gn.1:20). Toen God het licht maakt heeft, bestemde Hij de lucht voor de vergaderplaats en het voertuig van deszelfs stralen en als middel van gemeenschap tussen de onzichtbare en de zichtbare wereld. Want hoewel er tussen hemel en aarde een onbegrijpelijk grote afstand is, is er toch geen onoverkomelijke kloof gevestigd, zoals tussen de hemel en de hel. Dit uitspanzel is geen muur des afscheidsels, maar een weg van gemeenschapsoefening (zie Job.26: 7, *'Hij breidt het noorden uit over het woeste; Hij hangt de aarde aan een niet'*; Job.37:18, *'Hebt gij met Hem de hemelen uitgespannen, die vast zijn, als een gegoten spiegel?'*; Ps.104:3, *'Die zijn opperzalen zoldert in de wateren, Die van de wolken Zijn wagen maakt, Die op de vleugelen des winds wandelt'*; en Am.9:6, die we eerder citeerden).

Vervolgens let Henry op de schepping van het uitspanzel. Opdat het de schijn niet zou hebben, alsof GOD slechts gebod, dat het gedaan moest worden, en dat iemand anders het gedaan heeft, voegt hij er bij: *En GOD maakte dat uitspanzel*. Wat GOD van ons eist, werkt Hij zelf in ons, of het zou niet gedaan worden. Hij, die geloof, heiligheid en liefde gebiedt, schept ze door de kracht van

De tweede dag.

Bijbelstudie over Genesis 1, vers 6.

Zijn genade, uitgaande met Zijn woord opdat Hij er al de lof voor ontvange. Van het uitspansel wordt gezegd, dat het *'het werk is Uwer vingeren'* (Ps.8:4). Hoewel de grootte van deszelfs uitgestrektheid het als een werk aanduidt van Zijn uitgestrekte arm, wordt toch door de bewonderenswaardige fijnheid van zijn samenstel aangetoond, dat het een zeldzaam kunstgewrocht is, het werk van Zijn vingeren.

[NBHJS. Van Augustinus is het gebed bekend: Da, quod iubis, et iube, quod vis. Dat wil zeggen: Geef wat Gij beveelt, en beveel dan wat Gij wilt.]

En ten derde liet Henry op de bestemming ervan, namelijk om *scheiding te maken tussen de wateren*, dat is: om te onderscheiden tussen de wateren die in de wolken zijn, en die welke de bodem van de zee bedekken: de wateren in de lucht, en die op de aarde. Zie het verschil tussen deze nauwkeurig opgemerkt in Dt.11:10, 11: *'Want het land, waar gij naar toe gaat, om dat te erven, is niet als Egypteland, van waar gij uitgegaan zijt, hetwelk gij bezaaidet met uw zaad, en bewaterdert met uw gang, als een kruidhof. Maar het land, waarheen gij overtrekt, om dat te erven, is een land van bergen en van dalen; het drinkt water bij den regen des hemels'*. Daar wordt Kanaän boven Egypte gesteld. Egypte wordt bevochtigd en vruchtbaar gemaakt door de wateren, die *onder* het uitspansel zijn, terwijl Kanaän besproeid wordt door de wateren van *boven*, die uit het uitspansel komen. Micha profeteert in Mch.5:6: *'En Jacobs overblijfsel zal zijn in het midden van vele volken, als een dauw van den HEERE, als druppelen op het kruid, dat naar geen man wacht, noch mensenkinderen verbeidt'*. God heeft in het uitspansel van Zijn kracht, kamers, opperzalen, waaruit Hij *'de aarde drenkt'* zoals Ps.65:9-10 en Ps.104:13 bezingen. Hij heeft ook *'schatkamers van de sneeuw en des hagels, die Hij ophoudt tot de tijd van de benauwdheid, tot de dag des strijds en des oorlogs'*, Job.38:22-23. O welk een Grote God is Hij, die aldus voorzien heeft ter gerief en vertroosting van allen die Hem dienen, en ter beschaming van allen die Hem haten! Het is goed Hem tot onze Vriend en kwaad Hem tot onze Vijand te hebben.

JFB (6.4.9.).

Dit commentaar voegt niets toe aan wat eerder gezegd is.

Kanttekeningen (6.4.10.).

De Kanttekeningen geven aan:

17) uitspansel Of *uitbreidse*. Het woord, dat in de Hebreeuwse tekst staat, komt van een woord, hetwelk betekent *uitspannen, uittrekken* enz., en hier wordt er door bedoeld de gehele ruimte tussen de onderste en bovenste wateren.

18) dat make Hebr. *dat zij scheiding makende*.

19) wateren en wateren. Die in het volgende vs. {Gn.1:7} verklaard worden.

Gn.1:7, *'En GOD maakte dat uitspansel, en maakte scheiding tussen de wateren, die onder het uitspansel zijn, en tussen de wateren, die boven het uitspansel zijn. En het was also.'*

Keil and Delitzsch (6.4.11.).

Dit commentaar legt onze tekst als volgt uit: GOD maakt scheiding door een soort muur (מבדיל in het Hebreeuws) te maken in het midden der wateren. En dat verdeelde de wateren boven en de wateren beneden die muur, dat we uitspansel (רקיע in het Hebreeuws) noemen of expansie; zeg maar: een soort "kleed over de aarde" of een "dunne doek" (Is.40:22), GODS "werk van saffierstenen" (Ex.24:10) of van een "gegoten spiegel" (Job.37:18). Maar dat lijkt niet op datgene wat Griekse dichters beschrijven als een vaste massa van "ijzer" of "brons" of "bewerkt brons". רקיע wordt in Gn.1:8 "hemel" genoemd. Apc.4:6 spreekt van *'een glazen zee, kristal gelijk'*; Apc.15:2 van *'een glazen zee, met vuur gemengd'*; en Apc.22:1 van *'water des levens, klaar als kristal'*. Dat betekent dat Johannes met zijn beeldende beschrijving dit niet precies onder woorden kan brengen; daarom schrijft hij woorden "gelijk", "als" en "gemengd".

De aarde was bedekt met water. Eerst op de derde dag werden land en water door GOD van elkaar gescheiden. We verwijzen in deze naar Gn.7:11-12; Gn.8:2; en Gn.9:12vv., waarin duidelijk wordt dat de wolken boven de aarde geen zondvloed meer veroorzaken naar het gebod van GOD. De regenboog dient daartoe als teken. De hoofdman bij Samaria geloofde dit woord niet, waardoor de redding van Samaria aan hem voorbijging en hij stierf (2Rg.7:12). We verwijzen ook naar Ps.78:23; Ps.148:4; en Is. 24:18. Job.36:29 noemt de wolken GODS tabernakel.

Korte Verklaring (6.4.12.)

Prof.Dr. G. Ch. Aalders gaat bij de verklaring van dit vers in op "het uitspansel". Hij weersprekt de gedachte van het uitspansel als

De tweede dag.

Bijbelstudie over Genesis 1, vers 6.

een vastgestampte vloer of als een spiegel van gegoten metaal. Dit komt in het Oude Testament voor bij het fabriceren van afgodsbeelden of om aan wolken enige vastheid van metaal toe te schrijven.

Maar het uitspanseel, zo stelt hij, is in het midden der wateren. Het uitspanseel moet dus van Godswege met verwijzing naar Gn.1:2 zijn plaats innemen in de vloeibare massa, die de aarde in haar alleroorspronkelijkste staat is. Tegelijk moet dit uitspanseel scheiding maken tussen wateren en wateren. Het moet dus de ene vloeibare massa in tweeën delen. Er wordt niet gezegd op welke manier GOD dat doet noch dat we hier moeten denken aan een vaste substantie van welke aard dan ook.

Poole (6.4.13). Poole verwijst in zijn verklaring naar Ez.28:2, waarin Ezechiël profeteren moet tot de koning van Tyrus: *'Mensenkind! zeg tot den vorst van Tyrus: Zo zegt de Heere HEERE: Omdat uw hart zich verheft en zegt: Ik ben GOD, ik zit in Godes stoel, in het hart der zeeën! daar gij een mens en geen GOD zijt, stelt gij nochtans uw hart, als GODS hart.'*

Rashi (6.4.14.). Deze bekende rabbijn gaat in zijn verklaring in op de uitdrukking יְהִי רָקִיעַ en geeft dit weer met "het uitspanseel worde sterk". Want ofschoon de hemel [het uitspanseel] reeds op de eerste dag was geschapen, was hij [toch] nog vochtig en stelde hij [eerst] op de tweede [dag], door het toeroepen van de Heilige, geloofd zij Hij, toen Hij zeide יְהִי רָקִיעַ. En dit is [de bedoeling van] wat men schrijft (Job.26:11): *de pilaren des hemels sidderen* [namelijk] gedurende de gehele eerste dag, en op de tweede *ontzetten zij zich voor Zijn schelden*, als iemand, die ontzet blijft staan wegens een harde toespraak van iemand, die hem vrees inboezemt.

בְּתוֹךְ הַמַּיִם in het midden van [tussen] de wateren, want er is een scheiding tussen de bovenste wateren en het uitspanseel, evenals tussen het uitspanseel en de wateren, die op de aarde [zijn]; gij leert dus [hieruit], dat [de hemel of het uitspanseel] zwevende was op bevel van de Koning [aller koningen].

NBHJS. Dit is een Joodse uitleg, die ik laat voor wat het is.

Scofield (6.4.15.) Scofiel geeft geen aanvulling.

The Companion Bible (6.4.16.). Dr. Bullinger geeft in The Companion Bible geen aanvulling dan wat al weergegeven is.

Vonk, ds. C. (6.4.17.). Ook Ds. C.Vonk geeft geen nadere aanvulling.

Applicatio (6.5.). Na de Woordstudies (6.3.) en de Commentaren (6.4.) volgt nu de applicatio of toepassing zodat de tekst voor ons gaat leven. Want de vraag is natuurlijk: wat betekent dit Woord voor ons in deze tijd, in de wereld waarin we leven, voor ons geestelijke leven, enz.. Daarbij draait het om de uitleg van het Hebreeuwse woord רָקִיעַ. We geven een en ander puntsgewijs door:

1. Het Grieks (LXX), Latijn (Vulg) en Nederlands (SV, HSV) kunnen onmogelijk het Hebreeuwse taaleigene adequaat verwoorden, omdat zeker Grieks en Latijn meer filosofische en juridische begrippen hanteren dan het Hebreeuws van de Tenach, dat theologische begrippen hanteert, al zijn er ook verschillen tussen LXX en Vulg.. Van Augustinus is bekend dat hij de Latijnse tekst prefereerde boven de LXX. Soms voegt LXX aan de tekst van MT toe wat de MT achterwege laat! Ook valt het mij op dat er allerlei theorieën zijn over רָקִיעַ; voor mijzelf laat ik mij liever leren door GODS Woord.

2. Augustinus benadrukt dat niet de tweede maar de zevende dag door GOD heilig is verklaard. zeven een heilig getal is.

3. Barnes formuleert רָקִיעַ als een scheiding, die GOD maakte tussen aarde en luchtruim, zonder dit exact te definiëren. Allerlei elementen, die wij in ons spraakgebruik vooraf laten gaan door het woordje "het", zijn door GOD Zelf geschapen, getuige het woord וַיֵּאמֶר. Dit woord is de doodsteek voor allerlei soorten van evolutionisme.

4. Ds.G. Boer stelt dat Mozes geen wetenschappelijk wereldbeeld schetst maar zoals wij dat vanuit de aarde waarnemen en dat GOD dit ook zo heeft bedoeld. Eveneens stelt hij dat GOD zo groot is dat Hij alles, wat Hij gratis schiep zoals de lucht die wij elk ogenblik van de dag inademen, gescha-

De tweede dag.

Bijbelstudie over Genesis 1, vers 6.

pen heeft ten behoeve van al het leven van plant, dier en mens op aarde. Opdat we in dit alles GODS grootheid en goedheid opmerken en Zijn wil betrachten.

5. Bunyan maakt vanuit dit gedeelte een opmerking over het goede zaad en het slechte zaad, de kinderen van GODS Koninkrijk en de kinderen van de boze, zoals CHRISTUS in Mt.13.

6. Calvijn zegt: Het uitspansel is geen στερεωμα of lege ruimte maar is vol van de goedertierenheden des HEEREN. GODS grote schepping is het Goddelijk boek der leken. We moeten er maar veel in lezen. Hij geeft ook een verklaring waarom de woorden "GOD zag dat alles goed was" hier niet wordt verhaald maar op de derde dag tot tweemaal toe.

7. Bij Gill ontdekte ik dat men het uitspansel enigszins kan vergelijken met een expansievat bij een centrale verwarmingsinstallatie.

8. Het commentaar van Matthew Henry vergelijkt dit vers met de uitspraak van Augustins: Da quod iubis et iube quod vis.

9. In het commentaar van Keil and Delitzsch wordt dit vers vergeleken met "de glazen zee" uit het Bijbelboek Openbaring. Heel opmerkelijk!

Lering (6.5.1.).

Welke lering kunnen we nu uit bovenstaande ontvangen? Voor mij is het belangrijkste dit: GOD is GOD, en wij begrijpen Hem niet. Laat Hij alle eer en glorie ontvangen, nu en tot in eeuwigheid in CHRISTUS JEZUS en door de HEILIGE GEEST. We wijzen verder naar het onderstaande.

Opmerkingen (6.5.2.).

We maken een aantal opmerkingen die ik gevonden heb bij voor mij belangrijke theologen die over dit vers geschreven hebben.

1. Bavinck stelt dat op de tweede dag GOD distinctie maakt tussen het uitspansel, de lucht- en wolkenhemel en de aarde met haar wateren. Het werk der scheiding en onderscheiding van GOD op de eerste dag wordt op de tweede voortgezet. De distinctie van licht en duisternis, van dag en nacht, wordt door GOD dienstbaar gemaakt aan de scheiding van hemel en aarde; van lucht en wolken boven en van aarde en water beneden. Opvallend is dat de woorden van de eerste dag *'En GOD zag dat het goed was'* op de tweede dag niet herhaald worden, maar omdat de derde dag ten nauwste samenhangt met de tweede dag, worden deze woorden op de derde dag tweemaal herhaald.

2. à Brakel schrijft over het uitspansel: Dit uitspansel wordt in twee hemelen afgedeeld. Want het paradijs GODS is de derde hemel. De eerste hemel is van de aarde tot aan een zeker gedeelte in de lucht doch hoe ver weten we niet. De tweede hemel is vanaf het punt waar de eerste hemel eindigt en dan opwaarts en is de plaats van zon, maan en sterren. De verdere verdelingen van het uitspansel laten wij aan de gissingen der sterrenkundigen. Verder meent hij dat de wateren boven het uitspansel de wolken zijn. Let erop dat Mozes niet spreekt van drie maar van twee wateren, onderste en bovenste!

3. Gravemeijer stelt dat op de tweede dag het uitspansel is geschapen en de scheiding tussen de wateren beneden en de wateren boven (lucht; wolken).

4. De bekende Dr. D. Martyn Lloyd-Jones geeft geen nadere opmerking over Gn.1:6 dan wat eerder is geschreven. Maar wel stelt hij vanuit Job.26:7 – Job is waarschijnlijk het oudste boek ter wereld – dat de Bijbel duidelijk maakt dat de aarde als het ware een ronde bal is en dat GOD Zelf dat geopenbaard heeft. Nergens zegt de Bijbel dat de aarde plat is (pag.133).

5. à Marck maakt een opmerking dat met de bovenste wateren niet verstaan moet worden GODS schepping van de goede engelen maar eenvoudig de wolken- en sterrenhemel. Immers, wat boven de sterrenhemel is, leert ons de Heilige Schrift niets (pag.215).

6. Cammeraat stelt over het uitspansel: "de lege ruimte langs de omtrek van de aarde waarboven de hemel als een soort reusachtig dek wordt uitgespannen" (I, 26). En over de scheiding tussen wateren en wateren: "tussen het water op de aarde en in het wolkendek" (idem).

7. Ds. J.C. Sikkel schrijft: "De hemel is een uitspansel, een uitbreiding, uitrekking, die GOD in het midden der wateren werkt door Zijn kracht, door Zijn Woord en door Zijn GEEST" (pag.78).

8. Dr. W. Geesink stelt dat de tweede en derde dag ten nauwste met elkaar samenhangen vanwege de herhaling *'GOD zag dat het goed was'*; een zinsnede die op de tweede dag ontbreekt maar op de derde dag tweemaal herhaald wordt. We hebben bij het uitspansel te denken aan de damp-

De tweede dag.

Bijbelstudie over Genesis 1, vers 6.

kring of atmosfeer (NBHJS. Andere schrijvers ontkennen dit!). Zie verder pag.233-241 van deel 1, hetgeen we in bovenstaande hebben verwerkt.

9. In BMU (Bijbel met Uitleg) wordt gesteld: Het uitspansel is een ruimte om de aarde, die gevuld is met lucht, de eerste dampkring. Er is water op het aardoppervlak en boven het uitspansel, als een watermassa om de aarde. Het uitspansel, "hemel", zit hier tussen. Met "hemel" wordt hier dus niet de woonplaats van GOD bedoeld, maar de dampkring (die andere schrijvers ontkennen!). De blauwe kleur van de hemelkoepel ontstaat mede door deeltjes van die dampkring.